

**Ekmeđini
Göz Yaşına
Banan Şair**

CAHİT SAFFET IRGAT VE ŞİİRİ

Ayşe Ertuş

Ankara 2022

Ekmeđini Gz Yaşına Banan şair
Cahit Saffet Irgat ve şiiri

Yazar

Dr. Ayşe Ertuş

ISBN: 978-625-7305-65-5

1. Baskı

şubat, 2022 / Ankara

Yayın Sertifika No

46683

Matbaa Sertifika No

46682

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 430

Web: grafikeryayın.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. řti.

Ođuzlar Mahallesi

1396. Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafikeryayın.com.tr

Web : grafikeryayın.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
KISALTMALAR.....	15

I. BÖLÜM

CAHİT SAFFET İRGAT'IN HAYATI, MİZACI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. HAYATI.....	17	—————
1.1.1. Doğumu ve Ailesi.....	17	5
1.1.2. Öğrenim Hayatı ve Oyunculluğu.....	18	—————
1.1.3. Evlilikleri.....	21	
1.1.4. Ölümü.....	22	
1.2. MİZACI.....	23	
1.3. EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	27	
1.3.1. Şiire Başlayış.....	27	
1.3.2. İlk Denemeler.....	29	
1.3.3. Ustalık Dönemi.....	29	
1.4. ESERLERİ.....	32	
1.4.1. Şiir Kitapları.....	33	
1.4.1.1. <i>Bu Şehrin Çocukları</i>	33	
1.4.1.2. <i>Rüzgârlarım Konuşuyor</i>	33	
1.4.1.3. <i>Ortalık</i>	35	
1.4.1.4. <i>Irgatın Türküsü</i>	35	
1.4.2. Romanları.....	36	
1.4.3. Anı.....	36	

II. BÖLÜM
CAHİT SAFFET İRGATIN ŞİİRLERİNDE
TEMA VE YAPI

2.1. ŞİİRLERDE TEMALAR.....	37
2.1.1. TOPLUMSAL TEMALAR/KONULAR.....	37
2.1.1.1. UMUTSUZLUK/KARAMSARLIK.....	38
2.1.1.2. YOKSULLUK.....	46
2.1.1.3. SAVAŞ KARŞITLIĞI.....	57
2.1.1.4. UMUT/İNANÇ.....	67
2.1.1.5. SÖMÜRÜ.....	79
2.1.1.6. YAŞAMA SEVİNCİ.....	87
2.1.1.7. ÖLÜM.....	93
2.1.1.8. TOPLUMSAL EŞİTSİZLİK.....	97
2.1.1.9. ALIN TERİ/EMEK.....	100
2.1.1.10. AMERİKAN TAKLİTÇİLİĞİNİN ELEŞTİRİSİ.....	102
2.1.1.11. ONURLU YAŞAM.....	103
2.1.2. BİREYSEL TEMALAR.....	103
2.1.2.1. HAYIFLANMA.....	104
2.1.2.2. YALNIZLIK.....	107
2.1.2.3. ÖZLEM.....	110
2.1.2.4. KEDER.....	111
2.1.2.5. DOSTLUK.....	113
2.1.2.6. ÖLÜM.....	115
2.2. ŞİİRLERDE YAPI.....	116
2.2.1. Nazım Birimi.....	116
2.2.1.1. Tek Dizeden Oluşanlar.....	116
2.2.1.2. İki Dizeden Oluşanlar.....	116
2.2.1.3. Üç Dizeden Oluşanlar.....	117
2.2.1.4. Dört Dizeden Oluşanlar.....	117
2.2.1.5. Beş Dizeden Oluşanlar.....	118

2.2.1.6. Altı Dizeden Oluşanlar	119
2.2.1.7. Yedi Dizeden Oluşanlar	120
2.2.1.8. Sekiz Dizeden Oluşanlar	121
2.2.1.9. Dokuz Dizeden Oluşanlar	122
2.2.1.10. On Dizeden Oluşanlar	122
2.2.1.11. On İki, On Üç, On Dört, On Beş, On Yedi, On Dokuz, Yirmi Bir ve Otuz Bir Dizeden Oluşanlar	122
2.2.1.12. Karma Yapıya Sahip Olanlar	122
2.2.2. Nazım Şekli	127
2.2.2.1. Halk Şiiri Nazım Şekillerinin Değiştirilmesiyle Oluşan Nazım Şekilleri	127
2.2.2.2. Serbest Düzenli Nazım Şekilleri	128
2.2.2.2.1. Eşit Dizeli Nazım Şekilleri	128
2.2.2.2.1.1. Üçlüler	128
2.2.2.2.1.2. Dörtlüler	128
2.2.2.2.1.3. Beşliler	129
2.2.2.2.2. Karışık Dizeli Nazım Şekilleri	130
2.2.3. Ölçü, Kafiye ve Redif	130
2.2.3.1. Ölçü	131
2.2.3.2. Kafiye ve Redif	131

III. BÖLÜM

CAHİT SAFFET IRGAT'IN ŞİİRLERİNDE DİL VE ÜSLÛP

3.1. DİL	137
3.1.1. Kelime Kadrosu	137
3.1.1.1. İsim ve İsim Tamlamaları	138
3.1.1.2. Sıfat ve Sıfat Tamlamaları	141
3.1.1.3. Zamirler	144
3.1.1.4. Fiiller	144

3.1.1.4.1. Geçmiş Zaman.....	146
3.1.1.4.1.1. Görülen/Bilinen Geçmiş Zaman (-dı/-di/-du/-dü).....	146
3.1.1.4.1.2. Duyulan/Öğrenilen Geçmiş Zaman (-muş/-miş/-muş/-müş).....	148
3.1.1.4.2. Şimdiki Zaman.....	149
3.1.1.4.3. Geniş Zaman.....	151
3.1.1.4.4. Gelecek Zaman.....	153
3.1.2. Dili Kullanma Biçimi.....	154
3.1.2.1. Dize Örgüsü.....	154
3.1.2.2. Cümle Yapısı.....	157
3.1.2.2.1. Yüklemine Göre Cümleler.....	157
3.1.2.2.2. Kuruluşuna Göre Cümleler.....	158
3.1.2.2.3. Yapısına Göre Cümleler.....	160
3.1.2.2.4. Anlamına Göre Cümleler.....	161
3.1.2.3. Şiirdeki Değişmeler.....	162
3.2. ÜSLÛP.....	176
3.2.1. Konuşma Dili.....	176
3.2.2. İroni ve Mizah.....	179
3.2.3. Metinlerarasılık.....	188
3.2.4. Şiirde Ritim ve Ahenk Unsurları.....	192
3.2.4.1. Yinelemeler.....	192
3.2.4.1.1. Ses Bilgisel Yinelemeler.....	192
3.2.4.1.1.1. Ünlü- Ünsüz Yinelemeleri (Asonans-Aliterasyon).....	192
3.2.4.1.1.2. Kakafoni.....	194
3.2.4.1.2. Biçimbirimsel Yinelemeler.....	196
3.2.4.1.2.1. Önyineleme.....	196
3.2.4.1.2.2. Artyineleme.....	197
3.2.4.1.2.3. Art Arda Yineleme.....	198
3.2.4.1.2.4. Kıvrımlı Yineleme.....	199

3.2.4.1.2.5. Zıt Koşut Yineleme	200
3.2.4.1.2.6. Bağlaç Yinelemesi	201
3.2.4.1.3. Sözdizimsel Yinelemeler	201
3.2.4.1.4. Metin Yinelemeleri	202
3.2.4.2. Ölçü, Kafiye ve Redif	203
SONUÇ	205
KAYNAKLAR	211
BELGELER	217

ÖNSÖZ

Cahit Saffet Irgat (1916-1971), 1940 toplumcu gerçekçi şairler arasında yer alır. Şairliğinin yanında tiyatro ve sinema sanatçısı da olan Irgat, şiire 1935'te başlamıştır. İlk şiirlerinde Cahit Sıtkı şiirine yakın duran Irgat, 1939'dan sonra Garip şiirinden de etkilenir. Daha sonra ise toplumcu gerçekçilikte kendisine özgü bir üslûp yakalar. Öfkeli, umutsuz/karamsar mizacıyla bilinen Cahit Irgat, mizacının bu özelliklerini şiirlerine de yansıtmıştır. Irgat'ın dört şiir kitabı vardır. 1945'te basılan *Bu Şehrin Çocukları* adlı eserini 1946'da *Rüzgârlarım Konuşuyor*, 1952'te *Ortalık*, 1969'da ise *Irgatın Türküsü* takip eder. *Irgatın Türküsü*, şairin ilk üç kitabıyla birlikte yeni şiirlerinin de yer aldığı bir eserdir.

Kısa, az sözle çok şey anlatan şiirlerinde “insanı” temele alarak, toplumcu temaları işleyen Cahit Irgat, şiirlerinde karamsar ve umutsuz bakış açısıyla öne çıkmıştır. Yaşantısında da öfkeli ve karamsar bir mizaca sahip olan Irgat, toplumcu şiirde ironik anlatım, alaylı söyleyişiyle de dikkatleri çekmiştir. Şair üzerine yapılan çalışmaların çeşitli yayın organlarında çıkan yazılarla sınırlı ve bu yazıların şairi bütün yönleriyle ele almamış olmaları böyle bir çalışmanın gerekliliğini doğurmuştur. Bu çalışma, Cahit Saffet Irgat'ı bütün yönleriyle tanıtmayı ve şiirini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın birinci bölümü “Cahit Saffet Irgat'ın Hayatı, Mizacı, Edebi Kişiliği ve Eserleri” başlığını taşımaktadır. Burada şairin özel hayatına, mizacına, şiir anlayışına ve eserlerine yer verilmiştir. Cahit Irgat'ın özel hayatına

dair bilgiler, şair ile yapılan birkaç röportajda şairin anlatımlarıyla sınırlıdır. Şairin mizacı, şairle ilgili anlatılan anekdotlar ve şairin kendi anılarından hareketle ve yine şair ile yapılan röportajlardan hareketle oluşturulmuştur. Şairin özel hayatı ve mizacı ile şairliği arasındaki bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Burada süreli yayınlarda yer alan yazılardan da hareketle şair ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü “Cahit Saffet Irgat’ın Şiirlerinde Tema ve Yapı” başlığı altında yer alır. Şairin şiirlerinde işlediği temalar, toplumsal ve bireysel temalar olmak üzere iki başlıkta değerlendirilmiştir. Burada yapılan tespitler şairin şiirlerinden alıntılarla desteklenmiştir. Şairin şiir kitaplarının ilk basımları esas alınmış ve başlıklar, şiirlerin ilk basımdaki haliyle değerlendirilmiştir. Bunun yanında şairin ilk üç kitabıyla birlikte yeni şiirlerine yer verdiği *Irgatın Türküsü* adlı eserde, önceki kitapların ilk basımlarında yer almayan; ancak *Irgatın Türküsü*’nde bu kitaplarda varmış gibi yer alan şiirler de tematik incelemeye dahil edilmiştir. Cahit Irgat’ın şiirlerinde yapıyı oluşturan nazım birimi, nazım şekli ve ahenk unsurlarından olan redif ve kafiye şiirler dikkate alınarak incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Cahit Saffet Irgat’ın dil ve üslûbu üzerinde durulmuştur. Şairin dil ve üslûp anlayışını oluşturan özellikler değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde Cahit Saffet Irgat’ın şairliği ve şiiri üzerine tespitler ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Çalışmada incelenen eserler ve yararlanılan kaynaklara Kaynaklar başlığı altında yer verilmiştir. Belgeler başlığı altında şair ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinden elde edilen belgelere yer verilmiştir.

Çalıőmamda benden desteğini hiç eksik etmeyen eőim Mehmet Macit ERTUŞ'a, akademik hayatımın hemen her döneminde yanımda olan ve beni her zaman destekleyen hocam Prof. Dr. Selma BAŞ'a; çalışmada yardımlarını esirgemeyen Dr. Murat ALANDAĐLI'ya; varlıklarıyla bana mutluluk veren kızıma, oğluma ve her zaman yanımda olan anne ve babama teőekkürü borç bilirim.

Ayşe ERTUŞ
Komrat/MOLDOVA-Şubat 2022

KAYNAKLAR

İncelenen Şiir Kitapları

IRGAT, Cahit Saffet, *Bu Şehrin Çocukları*, Arpad Yayınevi, İstanbul, 1945.

IRGAT, Cahit Saffet, *Rüzgârlarım Konuşuyor*, Sebat Basımevi, 1946.

IRGAT, Cahit, *Irgatın Türküsü*, Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul, Mayıs, 1969.

IRGAT, Cahit, *Ortalık*, Yeditepe Yayınları, Eylül, İstanbul, 1952.

211

Yararlanılan Kaynaklar

(KURŞUNLUOĞLU), Mehmet Kemal, *Acılı Kuşak*, Toplum Yayınevi, Aralık, 1967.

“Cahit Irgat İle”, *Güney*, S.34, Temmuz 1970, s.8.

“Mehaneler”, *Tombak*, s.66, <https://dspace.marmara.edu.tr/server/api/core/bitstreams/19a4c923-78b2-4775-b285-9642f320fcc6/content>

“Nora’nın Saçları Artık Hep Dağınık”, *Hürriyet Pazar*, 14 Kasım 2001, s.14.

“Tiyatro Daha Başka Güzel”, (Zeynep Irgat İle Söyleşi) Konuşan: Yakup Sancı, 31 Temmuz 2012, <http://www.sinematurk.com/icerik/2555-tiyatro-daha-baska-bir-guzel/>

AKAD, Lütfü, “Bir Oyun İçre” *Cahit Irgat’ın 35. Sanat Yılı*, 1970.

AKPINAR, Soner, “Özdemir İnce’nin Hayatı-Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme”, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.

AKTULUM, Kubilây, *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, Ankara, 1999.

ALTINKAYNAK, Hikmet *Edebiyatımızda 1940 Kuşağı*, Türkiye Yazarlar Sendikası Yayınları:2, İstanbul, 1977.

BAŞ, Selma, *Geceye Çizilen Güneş Ayhan Kırdar ve Şiiri*, Grafiker Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2012.

BCA, 30-10-0-0/87-576-1, (Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi).

BEZİRCİ Asım- ÖZER Kemal, *Dünden Bugüne Türk Şiiri, Yeni Şiir 1940-1960, C.IV*, Evrensel Basım Yayın,3. Basım, Mayıs, 2003.

212

BEZİRCİ, Asım *On Şair On Şiir*, May Yayınları, 1. Basım, Şubat, 1971.

BEZİRCİ, Asım, *Temele Gül Dikenler*, Evrensel Basım Yayın, 2. Basım, Ekim, 1997.

CENGİZ, Metin, *Toplumcu Gerçekçi Şiir 1923-1953*, Tümmzamanlaryayıncılık, İstanbul, Ekim, 2000.

CILIZOĞLU, Tanju, “Cahit Irgat, Tiyatro Ağalarına Savaş Açtı”, *Akşam*,(18.04.67), 1967, s.5.

ÇANKAYA, Erol, “Cahit Irgat’ın Türküsü”, *Yeni Olgu*, Şubat1982, S.11, s.19.

ÇETİŞLİ, İsmail, *Cahit Külebi ve Şiiri*, Akçağ Yayınlar, 2. Basım, Ankara, 2012.

ÇUPI, İslam, “Beşli”, *Fiesta*, 29 Mayıs, 1994, s.21.

DOĞAN, Mehmet, H., “Toplumcu Gerçekçilik Nâzım Hikmet ve 1940 Kuşağı”, *Adam Sanat*, S.62, Ocak 1991, s.54.

- EAGLETON, Terry *Marksizm ve Edebiyat Eleştirisi*, Çev: Utku Öz-
makas, İletişim Yay, 1. Baskı İstanbul, 2012.
- ELOĞLU, Metin, "Anlaşmak", *Güney*, Temmuz, S.46, 1971, s.3.
- ENGİNÜN, İnci, "Mehmet Akif'te Irony", *Ölümünün 50. Yılında
Mehmet Akif Ersoy*, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstan-
bul, s. 211.
- ERGÜN, Mehmet, "Cahit Irgat'ın Şiir Evreni, *Yeni Dergi*, S.108,
Eylül 1973.
- HİLAV, Selahattin, *Edebiyat Yazıları*, YKY, 4. Baskı, İstanbul,
Mart, 2008.
- <http://sosyalbilgilergezegeni>. Blogcu.com/diyojen-den-inciler-en-
cins-filozof/3589750.
- [https://www.dersimiz.com/deyimler-sozlugu/dolap-dondur-
mek-deyimi-53367](https://www.dersimiz.com/deyimler-sozlugu/dolap-dondur-
mek-deyimi-53367).
- ILGAZ, Rifat, *Yokuş Yukarı*, Çınar Yayınları, 5. Basım, İstanbul,
Ekim, 1996.
- IRGAT, Cahit, *Çok Yaşamın Ölüler*, Notus Yayınları, 1. Basım, Ka-
sım, 2011.
- İLERİ, Selim, "Kemal Tahir ile Konuşma, *Yeni Dergi*, S.105, Ha-
ziran, 1973.
- İLHAN, Attilâ, *Gerçekçilik Savaşı*, Türkiye İş Bankası Kültür Ya-
yınları, İstanbul, 1. Basım, Nisan,2004.
- KANIK, Orhan Veli, *Bütün Şiirleri*, Yapı Kredi Yayınları, 28. Bas-
kısı, Mayıs, 2011.
- KAPLAN, Mehmet, *Tevfik Fikret*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1951.
- KILIÇKAYA, Derya, "Cahit Irgat'ın Ortalık Adlı Şiir kitabında
Mizah", *Türk Dili*, S.702, 1 Temmuz, 2010, s.1174.
- KOLCU, Ali İhsan, *Modern Türk Şiiri Şiir Tahlilleri*, Salkımsöğüt
Yayınları, 2. Baskı, 2014.

- KORKMAZ, Zeynep, "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme", *Türk Dili Araştırma Yıllığı- Belleten*, C.6, 1958.
- KUL, Erdoğan, *Ece Ayhan'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*, (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.
- KURDAKUL, Şükran, "Şiirimizin Gözü Yaşlı İyimseri: Cahit Irgat", *Sanat Olayı*, S.6, Haziran 1981, s.36.
- KURDAKUL, Şükran, *Çağdaş Türk Edebiyatı 3*, Evrensel Basım Yayın, 5. Basım, 2005.
- LUNAÇARSKİ, Anatoli, *Sosyalizm ve Edebiyat*, Çev: Asım Bezirci, Evrensel Basım Yayın, 2. Basım, Mayıs,1998.
- MARX, Karl; ENGELS, Friedrich *Komünist Manifesto*, Çev: N. Satlıgan, 1. Basım, Yordam Yayınları, Mart, 2013.
- MARX, Karl *Kapital, Ekonomi Politikin Eleştirisi* III. Cilt, Çev: Alaattin Bilgi, Eriş Yayınları, e-kitap.
- MARX, Karl, *Yabancılaşma*, Der: Barışta Erdost, Sol Yayınları, 5. Baskı, Ağustos, 2013.
- METEOĞLU, Nil, "Neriman Irgat'ın gözüyle Cahit Irgat" *Güney*, Temmuz 1970, S.34, s.9.
- NACİ, Fethi, *İnsan Tükenmez*, Adam Yayınları, Ocak, 2. Basım, 1997.
- ORALOĞLU, Ali Z., "Anlaşılması Çok Güç Bir Sanatçı Cahit Irgat, *Milliyet*, 05.03.1970,s. 8.
- ÖZGÜÇ, Ağâh, *Cahide Sonku Peçete Kâğıdındaki Anılar*, +1 Kitap, 1. Basım, İstanbul, 2007.
- ÖZTEKİN, Özge, "Modern Türk Şiirinde Geleneği Yeniden Üreten Bir Şair: Nazım Hikmet ve Metinlerarasılık", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.25, S.1, Haziran 2008.

SAZYEK, Hakan, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı,1999.

SEZER, Sennur, *Direnç*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1977.

ŞENDERİN, Zübeyde, "Toplumcu Gerçekçilik Üzerine Notlar", *Hece*, C.1, S.4, Nisan 1997.

TANER, Haldun, *Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil*, Bilgi Yayınevi, 5. Basım, Ankara 2012.

TARANCI, Cahit Sıtkı, *Otuz Beş Yaş Bütün Şiirleri*, Can Yayınları, 43. Baskı, Mart, 2012.

TAŞ, Songül, *İlhan Geçer ve Şiiri*, MEB Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2005.

TAŞDELEN, Vefa, "İroni", *Edebiyatı Paradoksun Biçimi İroni-1*, *Hece*, S.124, Nisan 2007, s.53.

TDK, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> Erişim Tar: 30.01.2022, sa: 17.47.

TOPRAK, Bedirhan, "Kırkıncı Sanat Yılında Arif Damar'la Söyleşi", *Varlık*, S.916, 1984, s.8.

URGAN, Mîna, *Bir Dinozorun Anıları*, 1. Baskı, İstanbul, 1998.

ÜNAL, Hayriye, *Başkasının Sınırında Şair*, Hece Yayınları, 1. Baskı, 2016.

YETKİN, Çetin, *Siyasal İktidar Sanata Karşı*, Kasım,1. Basım,1970.